

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 28 januari – 12:00 uur d.d. 29 januari

5.1.2e

Directie Communicatie. Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan Covid-19 Nederlanders ziek door Covid-19 Nederlanders van wie de persoonsgegevens zijn gelekt 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Fraudehelpdesk IC-artsen 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici

Samenvatting

- Over het datalek in de GGD-systemen komt het ene na het andere slechte nieuws naar buiten. De affaire wordt zo steeds groter en lelijker. De Fraudehelpdesk vermoedt dat de ongeveer veertig meldingen die ze kan terugkoppelen aan het datalek het 'topje van de ijsberg' is. Media voeren gesprekken met GGD-medewerkers en bemachtigen interne documenten, wat gistermiddag en -avond tot meerdere onthullingen leidt. Met name de onthulling van RTL, dat het datalek al maanden bekend was bij de GGD, slaat in. Het nieuws zorgt voor 'woedende reacties' bij Kamerleden, die minister De Jonge verantwoordelijk houden voor de affaire. Via social media laat een grote groep mensen de minister weten de zaak niet te vertrouwen. Daaronder zijn enkelen die expliciet aangeven zich niet meer te willen laten testen. Gisteravond 'ontploft' RTL-techjournalist Daniël Verlaan aan tafel bij Jinek, wanneer de beantwoording van minister De Jonge in het Vragenuur ter sprake komt. "In een halfuur tijd licht hij de Kamer gewoon meerdere keren helemaal foutief in en schetst hij een compleet ander beeld dan de werkelijkheid en zet hij meerdere feitelijke onjuistheden te vertellen."
- Verscheidene media schrijven dat minister De Jonge ook onder vuur ligt vanwege de 'traagheid van vaccineren'. Een ingewijde uit een coalitiepartij zegt tegen AD dat het 'tamelijk zorgwekkend' en 'beroerd' is. Kamerleden pleiten voor meer centrale regie, nu de praktijk laat zien dat het 'fijnmazige zorgsysteem zorgt voor bureaucratie' (D66-fractievoorzitter Rob Jetten). Kamerleden grijpen ook de kabinetsreactie op het EMA-advies over het uitstellen van de tweede prik aan om kritiek te uiten op de vaccinatie-aanpak. PvdA-Kamerlid Attje Kuiken: "Het laat zien hoe wankel onze vaccinatiestrategie is, hoe slecht georganiseerd de uitvoering en hoe hier de regie ontbreekt."
- Ernst Kuipers herhaalt zijn boodschap dat het vaccinatie tempo 'flink opgeschroefd' kan worden. Doordat zeven prikken in plaats van vijf uit een flacon gehaald kunnen worden, heeft Nederland volgens hem 700.000 vaccins, waarvan er 200.000 inmiddels zijn gebruikt. De rest kan binnen een week weggewerkt worden door de GGD, met hulp van ziekenhuizen en huisartsen", zegt hij bij Jinek.
- Diverse IC-artsen uiten kritiek op de vaccinatiestrategie. "Hoogbejaarden krijgen voorrang ten koste van jongere patiënten, terwijl 50- tot 70-jarigen vaker op de IC liggen en de meeste levensjaren te winnen hebben", menen ze. Bovendien zou het huidige beleid de druk op de IC's niet verlichten. Diederik Gommers erkent dat je eerst de groep 60-tot en met 75-jarigen moet vaccineren als je het aantal patiënten op de ic wilt verlagen. Toch blijft hij achter het huidige vaccinatiestrategie staan. Volgens Gommers kunnen we op deze manier 'relatief de meeste levens redden'.
- De EU heeft het vaccincontract met AstraZeneca openbaar gemaakt. De EU reageert daarnaast kritisch op de toezegging van AstraZeneca om in februari de leveringen met 8 miljoen minder terug te schroeven dan aangekondigd en neemt hier 'geen genoegen' mee.

Karakterisering

- Wederom brede aandacht voor de ontwikkelingen rond de levering van het AstraZeneca-vaccin, en dan met name de inspanningen van de Europese Commissie ten opzichte van de farmaceut en de Britten. Daarbij gebruiken media stevige taal 'Chaos troef' kopt AD. De Telegraaf spreekt van 'duimschroeven' die zouden worden aangedraaid bij AstraZeneca. 'Brussel geeft lidstaten wapen om vaccinexport te kunnen stoppen' kopt FD

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)**Slachtoffers**

- Het CBS meldt dat er in 2020 15.000 meer mensen overleden dan verwacht. De levensverwachting is daardoor gedaald.

Informatiebehoefte**Welke informatievragen worden gesteld?**

- Via de publieksvoorlichting en webcare van VWS worden vragen gesteld (en zorgen geuit) over het datalek in de GGD-systemen. Men maakt zich zorgen over de eigen gegevens; 'zijn die gelekt?' Enkelen geven aan zich niet meer te willen laten testen.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- In een zorginstelling in Noord-Brabant is in de tweede week van januari een Braziliaanse virusvariant aangetroffen.
- Het EMA heeft een strenger standpunt ingenomen over de tijd die mag verstrijken tussen de eerste en tweede prik met het coronavaccin van Pfizer/BioNTech. In de bijgewerkte versie van de bijsluiters wordt nu expliciet aangeraden de tweede dosis na drie weken toe te dienen (in een eerdere versie stond "tenminste 21 dagen"). Het oprekken van de termijn tot zes weken zou volgens voorstanders verantwoord zijn, omdat deelnemers van het klinisch onderzoek hun tweede dosis 19 tot 42 dagen na de eerste kregen. Daar plaatst EMA nu een belangrijke kanttekening bij: 93,1% van de

proefpersonen kreeg de tweede prik 19 tot 23 dagen na de eerste. Slechts een kleine minderheid kreeg de prik later. "Er zijn tot nog toe geen klinische gegevens over de effectiviteit van het vaccin wanneer het wordt toegediend buiten de intervallen die in het klinisch onderzoek zijn gebruikt", aldus het EMA.

- NRC schrijft dat het contactonderzoek van de GGD's na een half jaar nog steeds veel problemen kent. De regels en adviezen verschillen per regio, het datasysteem is lek, en medewerkers zitten soms uren te wachten op werk. Medewerkers van de GGD klagen over de aanhoudende inefficiëntie van het werk. Flexmedewerkers hebben soms niets te doen in de tijd dat ze wel betaald krijgen. In hun werk hebben de bron- en contactonderzoekers te maken met tegenstrijdige en snel wisselende adviezen. Ook heeft ieder van de 25 GGD's zijn eigen regels.
- Follow the Money schrijft dat de sneltest van Abbot -een van de vijf testen die door de overheid zijn goedgekeurd- niet aan de officiële eisen voldoet die de overheid zelf stelt. Toch zou VWS er miljoenen setjes van aangeschaft hebben voor de GGD'en, bovendien zonder aanbesteding. Fabrikanten met kwalitatief betere testen zouden van de markt worden geweerd. Hoogleraar Pieter Kuypers stelt dat dat in strijd is met het Europees recht. Niettemin adviseerde het RIVM begin november vorig jaar VWS deze ondermaatse testen aan te schaffen. RIVM-viroloog Chantal Reusken ontkent dat de sneltest niet aan de norm voldeed toen het advies werd uitgebracht. Maar uit de RIVM-documentatie van 26 oktober zou blijken dat de validatie door het UMC Utrecht, die de basis vormde voor het advies, uitkwam op een 'sensitiviteit' van 72,6% - minder dan de vereiste 80%.
- Elf mensen hebben een financiële claim ingediend tegen hun ziekenhuis in verband met corona. Het zijn vooral patiënten van wie een behandeling of operatie is uitgesteld. Ook zijn er twee klachten van mensen die niet tevreden zijn over de behandeling.
- De NZa zegt dat de ziekenhuizen hebben in december ondanks de coronadruk meer andere zorg hebben kunnen verlenen dan verwacht. "Uit de cijfers blijkt dat ziekenhuizen zich tot het uiterste hebben ingezet om de reguliere zorg zoveel als mogelijk doorgang te laten vinden", aldus de organisatie.

Datalek GGD-systemen

- Uit gesprekken die RTL Nieuws de afgelopen dagen voerde met tientallen mensen die voor de GGD werkzaam zijn met het inplannen van testafspraken en het bron- en contactonderzoek blijkt dat de GGD al maanden op de hoogte is van de privacyproblemen rondom de coronasystemen. De interne kritiek van medewerkers is door leidinggevenden telkens weggewuifd. Veel medewerkers hebben al maanden geleden vanwege verschillende privacyproblemen aan de bel getrokken, maar kregen telkens te horen dat het niet belangrijk genoeg was of kregen helemaal geen reactie. De kritiek zit hem in de vrije toegang voor GGD-medewerkers tot de grote coronasystemen, het gebrek aan toezicht op die systemen en het massaal aantrekken van externe uitzendkrachten die allemaal in die data kunnen neuzen. De GGD stelt in een reactie aan RTL niet bekend te zijn met deze signalen. Eerder deze week stelde minister De Jonge dat medewerkers alleen toegang hebben tot de 'noodzakelijke' gegevens, maar dat wordt door tal van GGD-medewerkers die voor de testafsprakenlijn of het bron- en contactonderzoek werken tegengesproken. De GGD bevestigt dat medewerkers 'soms toegang blijven houden' tot gegevens uit andere GGD-regio's zodat ze snel kunnen bijspringen. Zowel de GGD als minister Hugo de Jonge benadrukken dat medewerkers die met dit soort gevoelige data werken altijd een VOG moeten inleveren. Meer dan tien medewerkers die RTL Nieuws sprak hebben nooit een VOG ingeleverd of pas maanden nadat zij al aan de slag waren. Opvallend genoeg kreeg een aantal van hen deze week opeens de vraag of ze toch nog een VOG konden inleveren. Zowel de GGD als Teleperformance, het bedrijf dat verantwoordelijk is voor onder andere de testafsprakenlijn, stellen dat alleen mensen met een VOG met deze systemen mogen werken. Teleperformance meldt wel dat medewerkers soms al anderhalve maand aan het werk kunnen zijn terwijl ze op hun VOG wachten. Teleperformance legt uit dat als de VOG binnen 6 weken na start niet wordt opgeleverd, er per direct afscheid wordt genomen van een medewerker. Ook is er nauwelijks toezicht op de accounts die worden aangemaakt die toegang hebben tot de coronasystemen. Er vinden volgens de medewerkers nauwelijks controles plaats of medewerkers zich wel aan de regels houden. Enkele werknemers vertellen hoe ze eens in de zoveel maanden hun scherm via Microsoft Teams moeten delen om vervolgens de digitale prullenbak te openen. De manager kijkt dan of daar gestolen gegevens uit de coronasystemen in te vinden waren. Verschillende medewerkers hebben hun zorgen geuit over de massale toegang tot data en het gebrek aan controles, maar dit is keer op keer genegeerd. Eén van de oudste meldingen aan de leiding van de GGD hierover komt uit de zomer van vorig jaar, toen een leidinggevende aan de bel trok. Het zou worden besproken, luidde de reactie per mail. Daarna heeft diegene nooit meer iets gehoord. De medewerkers die met name voor de testafsprakenlijn werken bevestigen ook dat er regelmatig privégegevens van Nederlanders onderling via WhatsApp worden uitgewisseld, waaronder woonadressen, patiëntnummers, 06-nummers, testuitslagen en burgerservicenummers. In de WhatsApp-groepen wordt regelmatig gevraagd om een foto of video van je scherm te delen als iets met een systeem niet lukt. Na het nieuws afgelopen maandag zijn deze groepen 'halsoverkop' stopgezet, met als gevolg dat werknemers eigen groepen creëren waar nog minder toezicht op is. Er wordt dan opgeroepen om de foto en video's met alle privégegevens te verwijderen, maar deze staan dan al op de telefoons van alle leden van de WhatsApp-groep. Die beelden worden vervolgens ook weer vaak opgeslagen in de Google- of Apple-cloud van de medewerker. Zowel de GGD als Teleperformance zeggen in een reactie niet bekend te zijn met het feit dat er gevoelige persoonsgegevens via WhatsApp worden uitgewisseld. "Als we hiervan horen maken we er direct een eind aan", aldus de woordvoerder van de GGD. Teleperformance stelt dat WhatsApp officieel niet mag worden gebruikt voor werkgerelateerde communicatie. Zowel binnen de GGD als Teleperformance wordt inmiddels opgeroepen om dit soort gevoelige privégegevens niet meer via WhatsApp te delen, maar gebruik te maken van mail of leeromgeving Blackboard.

Wat volgens de GGD-medewerkers ook niet helpt, is dat de organisatie heel veel werkzaamheden uitbesteedt aan externe medewerkers, veelal jonge mensen die werk hebben gevonden via een uitzendorganisatie.

- Uit instructies voor GGD-medewerkers en extern personeel, die in handen zijn van de NOS, blijkt dat het uitdraaien van lijsten met geteste mensen al sinds de start van het corona-teststelsel van de GGD mogelijk is. De exportfunctie bestaat sinds april en maakte het mogelijk om lijsten met geteste personen te downloaden en door te sturen naar anderen. Die functie was bedoeld voor het maken van rapportages en het overdragen van gegevens naar andere systemen, maar blijkt te zijn misbruikt. Pas nadat RTL Nieuws had bericht dat het ook gebeurt en de gegevens van geteste personen worden verhandeld, zette de GGD de exportmogelijkheid stop. Volgens de instructies voor GGD-medewerkers bevat het computersysteem CoronIT sinds het begin van de pandemie ook de mogelijkheid om binnen het systeem te zoeken op een persoon. Ook een ander systeem dat GGD-medewerkers gebruiken, genaamd HPzone, dat is bedoeld voor bron- en contactonderzoek, heeft zo'n zoekfunctie. Voor sommige medewerkers moet de zoekfunctie per regio worden aangezet. Daarna is het mogelijk om op naam te zoeken naar mensen die voorkomen in een bron- en contactonderzoek. Ook die gegevens kunnen vervolgens met anderen worden gedeeld, bijvoorbeeld door een foto van het scherm te maken. Er staan veel gegevens in dit systeem, naast adressen en bsn-nummers bijvoorbeeld ook informatie over onderliggende medische aandoeningen en zwangerschappen. Ook iemands contactpersonen worden geregistreerd, om ze zo te kunnen bereiken voor het bron- en contactonderzoek. De GGD wist bovendien van problemen rondom de privacy. Desondanks bleef de fraudegevoelige exportfunctie gewoon openstaan.
- **De Autoriteit Persoonsgegevens (AP)** eist opheldering van de GGD'en. De Tweede Kamer wil volgende week in debat.
- **De Fraudehelpdesk** bevestigt dat gegevens van burgers die werden gestolen bij de GGD mogelijk vorig jaar al gebruikt zijn door oplichters. De helpdesk kan ongeveer veertig eerdere meldingen terugkoppelen aan het datalek. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die door de GGD gebeld werden vanwege bron- en contactonderzoek en een dag later een verdacht telefoontje kregen via een ander nummer. Volgens de helpdesk zijn deze meldingen vermoedelijk het topje van de ijsberg.
- Gisteravond meldt Nieuwsuur dat de AP de GGD onder 'verscherpt toezicht' stelt. "In het vervolg zal de GGD onder meer moeten aantonen wat zij heeft gedaan met de kritische vragen van de AP en welke aanpassingen zij hebben doorgevoerd", zegt een woordvoerder. Nieuwsuur berichtte in september al over privacyrisico's bij de coronatestlijn van de GGD. De AP vroeg de GGD toen om opheldering, maar zag geen aanleiding voor verder onderzoek of verscherpt toezicht. "We zijn ervan uitgegaan dat wat we toen deden afdoende was om het op orde te brengen", zegt de woordvoerder nu. Omdat het medische gegevens zou gaan verwerken, had de GGD vóór de start van het testen en het BCO een analyse van privacyrisico's moeten uitvoeren. Eind augustus, maanden ná de start, had de GGD die analyse nog niet af. "De hectiek en acute crisissituatie van deze pandemie maakten het niet mogelijk om de volledige risico-inventarisatie op voorhand van BCO af te ronden en te publiceren", schreef een woordvoerder toen. Nieuwsuur vroeg de AP of die het ontbreken van de risicoanalyse bezwaarlijk vond, maar die zag daar geen reden toe. Inmiddels is de risicoanalyse wel voltooid, zegt de AP. In september berichtte Nieuwsuur dat de gegevens van geteste Nederlanders toegankelijk waren voor duizenden medewerkers van de coronatestlijn, ook als ze er volgens de wet niet bij zouden moeten kunnen. Ook bleek dat medewerkers via WhatsApp privégegevens van geteste mensen, onder wie bekende Nederlanders, met elkaar deelden. Volgens de GGD hadden medewerkers toegang nodig tot alle gegevens "omdat wij niet kunnen voorspellen wie er die dag belt voor het maken van een afspraak". Inmiddels stelt de GGD op haar website dat "alleen mensen die voor hun werk noodzakelijk toegang moeten hebben tot een persoonsdossier, dit dossier mogen inzien". Maar BCO-medewerkers zeggen tegen Nieuwsuur dat zij nog altijd toegang hebben tot alle gegevens. Hoewel Nieuwsuur de GGD in september wees op de WhatsApp-berichten, zegt de GGD vandaag tegen RTL Nieuws niet bekend te zijn met die berichten. Desondanks wordt medewerkers vandaag gevraagd over te stappen op e-mail, bevestigen bronnen. Ook een commissie van het ministerie van Volksgezondheid die adviseert over IT-gebruik, waarschuwde de GGD begin december over de risico's en stelde verbeteringen voor. De GGD heeft de commissie nog niet gezegd wat zij met het advies hebben gedaan. De GGD reageerde vandaag niet op verzoek voor commentaar. De AP heeft na de Nieuwsuur-berichtgeving in september één keer navraag gedaan bij de GGD. "Dat is een reguliere werkwijze", zegt een woordvoerder vandaag. "Een waarschuwing, een serieus gesprek. We hebben daarna geen tussenrapportage uitgevoerd." De toezichthouder ging ervan uit dat het voldoende was. Bij nieuwe "signalen/klachten" kan de AP handhavend optreden, liet de toezichthouder toen wel weten aan de GGD. Die signalen zijn er nu, aldus de woordvoerder. "Waar in september nog om opheldering werd gevraagd en op verantwoordelijkheid gewezen werd, daar gaan we nu verscherpt toezicht instellen."
- Uit een GGD-werkinstructie die is ingezien door de Volkskrant blijkt dat GGD-medewerkers met toegang tot CoronIT hebben ook toegang hebben tot paspoort- of identiteitsnummers en gezondheidsverklaringen van gevaccineerde personen. Duizenden medewerkers hebben toegang tot dat systeem, dat nu ook wordt gebruikt voor vaccinregistraties. Anders dan bij het testen slaan de GGD's ook het ID-type (paspoort, ID-kaart of rijbewijs) én het bijbehorende ID-nummer op. Om bij deze informatie te kunnen, zijn wel aanvullende gegevens (bijvoorbeeld de priklocatie) van de gevaccineerden nodig. De GGD heeft deze week stappen gezet om deze toegang te bemoeilijken, vertellen GGD-medewerkers aan de Volkskrant. GGD-GHOR was gisteren niet bereikbaar voor commentaar.
- De Volkskrant schrijft dat het ministerie volgens één betrokkene al in augustus hulp heeft aangeboden om de privacyproblemen op te lossen, maar heeft de GGD dat categorisch geweigerd. Complicatie hierbij is dat het ministerie niet verantwoordelijk is voor de GGD's. Inmiddels zou VWS strakker regie voeren over de GGD's. Een ingewijde: "De GGD is niet competent op dit vlak. En is financieel uitgekleed de laatste jaren." Een ander zegt: "Ambtenaren binnen

VWS zijn al vanaf de zomer diep gefrustreerd over de GGD. Over de incompetentie van medewerkers op het vlak van privacy en beveiliging, maar vooral over de onwil iets te verbeteren en hulp aan te nemen."

- Ondanks alle zorgen over de privacyrisico's kondigde minister De Jonge in december aan dat CoronIT juist breder ingezet zou worden, zo schrijft de Volkskrant. Ook voor het hele vaccinatieprogramma. Volgens de minister was CoronIT het snelst en eenvoudigst aan te passen. Maar volgens De Jonge was een ander ict-systeem, Preaentis, niet geschikt.
- **Ellis Jeurissen**, landelijk portefeuillehouder bron- en contactonderzoek van de GGD's, zegt tegen NRC dat de GGD's zo snel mogelijk gaan stoppen met het softwaresysteem HPzone, dat gebruikt wordt voor het bron- en contactonderzoek. De onthullingen over het datalek gaven volgens Jeurissen de doorslag om zo snel mogelijk over te gaan naar een nieuw softwaresysteem. "We zijn op dit moment met man en macht aan het werken aan de overstap naar een ander, veel veiliger portaal", aldus Jeurissen. Volgens Jeurissen zijn er inderdaad gestolen gegevens online aangeboden, al is volgens haar nog niet duidelijk hoeveel en of deze ook zijn aangekocht.
- **GGD GHOR-voorzitter André Rouvoet** zegt vanochtend tegen de NOS dat de GGD 'niets weet' van een verscherpt toezicht op de dienst van de AP. "...noch bij de koepel, noch bij de directeurs van de 25 GGD's is hierover een bericht binnengekomen." Hij is daarom verbaasd over de uitspraken van de AP. "Want verscherpt toezicht is een juridische term, waar je normaliter iemand vooraf van op de hoogte stelt." Rouvoet zegt inmiddels contact te hebben gehad met de AP. "In die gesprekken is mij bevestigd dat de AP niet over het juridische instrument van verscherpt toezicht beschikt. En ik heb ook gezegd: als de AP behoefte heeft aan een indringend gesprek: anyplace, anytime."

Vaccinatiecampagne

- Het **vaccinatiecomité STIKO van het Duitse Robert Koch Instituut** adviseert dat het AstraZeneca-vaccin alleen moet worden toegediend aan mensen onder de 65.
- Het **Rode Kruis** gaat vanaf volgende week helpen bij het vervoer naar vaccinatie locaties van de GGD. Dit is bedoeld voor mensen die vanwege een fysieke of psychische beperking daar niet op een andere manier kunnen komen.
- Een vrouw uit Lansingerland heeft op de GGD-locatie Rotterdam The Hague Airport bij Rotterdam per abuis een prik tegen corona gekregen, terwijl ze eigenlijk was opgeroepen voor een coronatest.

Ontwikkeling & levering vaccins

- Belgische inspecteurs hebben de coronavaccinatiefabriek van Novasep in Seneffe onderzocht. De Belgische regering gaf opdracht voor de inspectie op verzoek van de **Europese Commissie**. De inspecteurs moeten vaststellen of de door AstraZeneca aangekondigde vertraging "inderdaad te wijten is aan een productieprobleem op de Belgische site". Er zouden onder meer monsters en documenten zijn meegenomen. De Europese Commissie wil niet zeggen of ze om de inspectie heeft gevraagd. "Dat is aan de Belgische autoriteiten", aldus een woordvoerder. Later wordt bekend dat alle fabrieken, toeleveranciers en anderen in de EU met een aandeel in de vaccinproductie van AstraZeneca bezoek van inspecteurs kunnen verwachten. Dat geldt mogelijk ook voor de Leidse vaccinproducent.
- **Farmaceut AstraZeneca** is naar verluidt bereid grote delen van zijn contract met de Europese Unie over de levering van coronavaccins openbaar te maken. De Europese Commissie maakt het contract vandaag openbaar, bevestigen bronnen tegenover de NOS. Ook zou het bedrijf toezeggingen hebben gedaan om in februari zijn leveringen aan het landenblok minder terug te schroeven dan aangekondigd, meldt de Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) op basis van EU-bronnen. Juristen van AstraZeneca zouden op dit moment werken aan een voorstel om de afspraken met de EU openbaar te maken. Vandaag wordt bekend dat de EU geen genoegen neemt met het terugschroeven van de kwartaallevering met 8 miljoen minder.
- Duitsland houdt maandag topoverleg met fabrikanten van coronavaccins over de inentingscampagne. Minister Spahn van Volksgezondheid vreest dat er mogelijk nog tot in april problemen zijn met de beschikbare hoeveelheden vaccins.
- Het coronavaccin van **Novavax** beschermt bij negen op de tien mensen tegen Covid-19, stelt het bedrijf op basis van een klinische test in het Verenigd Koninkrijk. Het middel zou bijna net zo effectief zijn tegen de Britse variant.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- In zowel AD als Volkskrant een praktijkverhaal die de 'kafkaëske vaccinatiebureaucratie' (AD) illustreert. In AD het verhaal van mantelzorger John Williams die vertelt wat er allemaal bij kwam kijken om een vaccinatie te regelen voor zijn 90-jarige licht dementerende schoonmoeder. John belt de GGD voor een afspraak. Maar hoewel hij haar toestemmingsformulier, BSN en geboortedatum bij de hand heeft, lukt dat niet: Annie moet zelf bellen. "Dat is het protocol", hoort hij. John legt uit dat zijn schoonmoeder dementerend is en amper snapt dat er corona heerst. Dat hij alle informatie voor zich heeft liggen en alles kan mailen. Maar nee: Annie moet zelf bellen, anders krijgt ze geen prikafspraak. "Dat is het protocol." De verbinding wordt verbroken. Ook een tweede belronde resulteert in deze reactie. Bij een derde keer bellen fluistert hij steeds de antwoorden in het oor van zijn schoonmoeder die met de GGD belt. Een afspraak wordt ingepland. In Volkskrant het echtpaar Het echtpaar Martien (88) en Piet (90) die onder verschillende categorieën vallen in de vaccinatiecampagne. Het steekt Martien dat ze niet tegelijk met haar man gevaccineerd kan worden. "Absurde bureaucratie. Nu moeten wij in totaal vier keer reizen voor een prik. Terwijl premier Rutte tegen ons zegt: reis zo min mogelijk", zegt ze. De reis naar de GGD is voor het echtpaar een hele onderneming. Ze waren liever naar hun huisarts gegaan voor de prikken. "Vlak bij ons huis. Dat was voor ons zoveel handiger geweest."

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

- -

Betekenisgeving

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- **CNV Zorg & Welzijn-voorzitter Anneke Westerlaken** noemt het 'slecht nieuws' dat het kabinet het RIVM niet zou willen vragen om de richtlijnen voor mondkapjes voor zorgpersoneel aan te scherpen. Tal van organisaties pleitten voor FFP2-maskers voor zorgmedewerkers en Kamerleden schaarden zich daarachter. CNV begreep dat VWS nog wel zal kijken of er in principe voldoende FFP2-maskers voorradig zijn. NRC spreekt van 'onrust in de zorg'. Volgens de krant legt de mondkapjesdiscussie de 'grote spanningen' in de zorgsector bloot.

Commentaar datalek GGD-systemen

- Volgens RTL zorgt het nieuws dat het datalek in de GGD-systemen al maanden bekend was voor 'woedende reacties' in de Kamer. "Dit is toch niet te geloven?" zegt **PvdA-Kamerlid Attje Kuiken** tegen RTL. "Dat criminelen toegang hebben tot gegevens van miljoenen Nederlanders is al heel kwalijk, maar dat de GGD signalen hierover al maanden onder het tapijt heeft geschoven, is ronduit schandalig." Minister De Jonge kan dit volgens de PvdA niet langer meer aan de kant schuiven met een 'uitleg vol onwaarheden'. Tegenover NPO Radio 1 beaamt Kuiken dat 'je de vraag kunt stellen' of minister De Jonge wel tegen zijn taak is opgewassen. Ook vindt ze dat premier Rutte de regie moet nemen "...omdat dat gewoon in het landsbelang is om uit deze pandemie te komen". D66 noemt de onthullingen schokkend. Op Twitter schrijft Kuiken: "Dit is toch echt niet te geloven?! Minister de Jonge heeft de Kamer steeds meer uit te leggen. Vanmiddag vragen we opnieuw debat aan." **D66-Kamerlid Kees Verhoeven**: "Minister De Jonge heeft veel te weinig oog gehad voor de dataveiligheid van miljoenen Nederlanders." De D66'er verwijt minister De Jonge 'misplaatse zelfverzekerdheid' en 'nonchalance.' Op Twitter reageert Verhoeven met: "Miljoenen Nederlanders lopen risico op identiteitsfraude of intimidatie. Werknemers van de GGD zeiden al maandenlang dat de databeveiliging lek was. Zij werden genegeerd. @hugodejonge heeft veel uit te leggen. Een debat mag niet langer tegengehouden worden door VVD en CDA." In gesprek met NPO Radio 1 stelt Verhoeven dat minister De Jonge 'tegen de grenzen van zijn geloofwaardigheid oploopt'. "Hij werkt keihard, staat onder grote druk. Maar heeft ook een aantal fouten gemaakt. En hij heeft nu ook een aantal dingen niet goed aan de Kamer gezegd, en het in ieder geval onderschat. Ik vind wel dat de minister nu echt moet laten zien dat hij in ieder geval ook op dit onderdeel [...] dat ook dit veel beter geregeld gaat worden. De uitleg van minister De Jonge dat de GGD's alles hebben gedaan wat van ze verwacht kon worden, maar dat diefstal niet te voorkomen is, schiet de SP in het verkeerde keelgat. "Minister De Jonge heeft de problemen gebagatelliseerd. Er is grootschalige diefstal geweest van persoonsgegevens en dat had voorkomen moeten en kunnen worden", zegt **SP-Kamerlid Maarten Hijink**. De SP wil nu dat zo snel mogelijk gekeken gaat worden hoe data beter beschermd kan worden om het vertrouwen in het testbeleid te herstellen. "Mensen moeten zeker kunnen weten dat je BSN-nummer niet in de verkoop gaat als je naar de teststraat komt." Op Twitter schrijft **SP-Kamerlid Maarten Hijink**: "Niks alleen 'noodzakelijke' toegang of 'screenshots' zoals De Jonge in het vragenuur dinsdag nog stelde. [...] Natuurlijk moet de GGD al lang op de hoogte zijn van deze problemen. @Nieuwsuur had in september al een item over het probleem dan honderden medewerkers toegang hadden tot veel te veel informatie. Waarom is er toen niet ingegrepen? [...] De SP heeft vanochtend opnieuw een lijst van vragen hierover ingediend..." Ook GroenLinks wil snel opheldering. **GroenLinks-Kamerlid Suzanne Kröger** zegt: "Onbegrijpelijk dit. We willen van het ministerie precies weten hoe dit kon gebeuren en wat hier mis is gegaan." Volgens Kröger is de minister uiteindelijk 'natuurlijk wel gewoon verantwoordelijk' voor het feit dat privacy echt geborgd moet zijn. **PVV-Kamerlid Fleur Agema** vindt het 'ongelofelijk' dat mensen die opgeroepen zijn om zich te laten testen daardoor met identiteitsfraude te maken kunnen krijgen.
- Volgens **politiek commentator Lars Geerts (NOS)** wordt het minister De Jonge zwaar aangerekend wat er met de gegevens in de GGD-systemen is gebeurd. "...hoe meer de volle omvang van wat er is gebeurd duidelijk wordt, hoe meer de Kamer zich begint op te winden over hoe dit nou precies heeft kunnen gebeuren. Er is nog heel veel onduidelijk." Geerts zag dat de minister tijdens het Vragenuur een houding aannam "...waarin het leek alsof hij de zaak wegdeneerde. Hij legde uit hoe het allemaal werkte, maar hij leek zich niet heel erg bewust van de ergernis die de Kamerleden voelden over deze kwestie." Volgens Geerts zou de Kamer zich al langer storen deze houding. Geerts vindt het lastig aan te tonen als je de handelingen terugleest. "Ja, hij scheert af en toe langs de randen van een vraag. Ja, de formulering zijn soms uiterst politiek handig. Maar niet meer of minder dan waar we andere politici ook af en toe van kunnen betichten. Een smoking gun bijvoorbeeld heb ik niet gezien over onjuist informeren." Overigens merkt Geerts al een tijdje dat de ergernis wederzijds is, wijzend op De Jonge's opmerking dat de Kamer teveel debatten wil. Volgens **politiek verslaggever Wilco Boom (NOS)** houden veel partijen (zowel oppositie als coalitie) minister De Jonge ervoor verantwoordelijk dat er bij de GGD's privacygegevens op straat zijn komen te liggen van mensen die zich daar op corona lieten testen "...dat had nooit mogen gebeuren vindt de Kamer". Wat de Kamer irriteert, volgens Boom, is dat hij vaak nogal optimistisch is met het beloven van goed nieuws en als het dan later toch niet lukt, dan geeft De Jonge dat maar moeizaam toe. Volgens Boom is de kans dat man wantrouwen op dit moment 'echt heel erg klein' (ook Geerts denkt niet dat het zo ver zal komen). "In elk geval de regeringspartijen hebben daar helemaal geen zin in. En ook de oppositiepartijen voelen daar toch niet zoveel voor, hoewel hun vertrouwen in De Jonge vrijwel is verdwenen."
- Volgens NRC laat het datalek opnieuw zien welke risico's er kleven aan het verzamelen en verwerken van grote hoeveelheden data van burgers. De affaire roept ook opnieuw de vraag op of Kamerleden, ambtenaren en bestuurders wel genoeg kennis in huis hebben om de snelle digitalisering van de samenleving bij te benen. Het werd De Jonge dinsdag in de Kamer niet erg moeilijk gemaakt, 'klaagden IT-experts de afgelopen dagen in koor', zo schrijft NRC.

- De Mediacourant omschrijft hoe **techjournalist Daniël Verlaan (RTL)** gisteren 'ontplofte' aan tafel bij Jinek. De uitspraken van minister De Jonge tijdens het vragenuurtje leidde tot 'enorme woede' bij de journalist. "In een halfuur tijd licht hij de Kamer gewoon meerdere keren helemaal foutief in en schetst hij een compleet ander beeld dan de werkelijkheid en zet hij meerdere feitelijke onjuistheden te vertellen. Ik weet niet hoe het met anderen zit, maar ik kan daar heel slecht tegen in ieder geval..." Jinek vraagt op een gegeven moment: "Kan het zijn dat hij het niet weet? Ik weet niet wat erger is hoor: als je het niet weet of als je moedwillig iets anders vertelt." Vervolgens schiet Daniël uit zijn slof. "Als je het niet weet, dan moet je je bek houden. Nou, sorry. Moet je je mond houden, laat ik het daarop houden. Ik ben gewoon een normale jongen." Eva: "Je bent iets te gepassioneerd over je onderwerp, ik begrijp het." Daniël herpakte zich: "Nou ja, ik vind gewoon: als je het niet weet, moet je je mond houden. Dat is een heel normale gang van zaken. Als je het wél weet, moet je de feitelijke juistheden zeggen en dat doet hij dus niet."
- **Privacy-expert Jaap-Henk Hoepman** snapt niet waarom die exportfunctie überhaupt te gebruiken was. "Er is geen reden om die breed beschikbaar te maken", zegt Hoepman. "Misschien voor systeembeheerders of mensen met speciale bevoegdheden." Naast de exportfunctie is er ook op andere vlakken is er veel mis met de opzet van het systeem, zegt privacy-expert Hoepman. "Ik snap niet waarom een medewerker die afspraken inplant bij de testlijn überhaupt testuitslagen moet kunnen inzien", zegt hij. "Je zou dit systeem heel anders kunnen ontwerpen. Dit is echt heel kwalijk." Verder zegt Hoepman dat met de toegang tot het dossier van gevaccineerden zonder dat daarvoor een noodzaak is, het principe van doelbinding en het gescheiden opslaan en beperkt toegankelijk maken van gegevens 'met voeten wordt getreden'. Als nummers van identiteitsdocumenten in verkeerde handen vallen, zijn er volgens Hoepman grote risico's voor identiteitsdiefstal. **Internetrecht-jurist Mathieu Paapst** is geschrokken door de gang van zaken. "Kennelijk hebben ze de GGD op hun blauwe ogen geloofd. Het gevolg is nu dat er behoorlijk wat schade is ontstaan." Volgens de jurist krijgt de AP te weinig geld van het kabinet om alle taken goed uit te voeren. "Dit wordt veroorzaakt door het kabinet, dat al jarenlang deze toezichthouder niet voldoende financiert." Uit onderzoek van accountant KPMG bleek in november dat de AP ongeveer verdubbeling van het budget van 20 miljoen euro nodig heeft om aan haar taken te voldoen. Paapst pleit daarom voor extra geld voor de toezichthouder. Hij noemt de huidige problemen 'de druppel'.
- Via de social kanalen van minister De Jonge wordt negatief gereageerd op het datalek in de GGD-systemen. Een grote groep mensen geeft aan dat zij er geen vertrouwen in heeft, waaronder enkele mensen die expliciet aangeven dat zij zich niet meer willen laten testen. Enkele mensen willen weten of hun gegevens misbruikt zijn.

Commentaar AstraZeneca

- Uit **Telegraaf's Stelling van de Dag** blijkt dat een meerderheid van de stellingdeelnemers wil dat farmaceut AstraZeneca over de brug komt met de aan de EU beloofde hoeveelheid vaccins. Bijna alle respondenten begrijpen heel goed dat de EU iets terug wil zien voor de twee miljard euro ze heeft geïnvesteerd. Anderen verwijten de EU te traag te reageren.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Commentaar vaccinatiestrategie

- **Ernst Kuipers** denkt dat het vaccinatie tempo flink opgeschroefd kan worden. Doordat zeven prikken in plaats van vijf uit een flacon gehaald kunnen worden, heeft Nederland volgens hem tot nu toe 700.000 vaccins, waarvan er 200.000 inmiddels zijn gebruikt. De rest kan binnen een week weggewerkt worden, zegt hij bij Jinek. "Die 500.000 extra kun je heel snel doen. Dat kunnen de GGD's doen, want die zijn daar helemaal voor opgeleid. De ziekenhuizen kunnen helpen. De huisartsen kunnen helpen", aldus Kuipers. Gevraagd of dat binnen twee weken kan, antwoordt Kuipers: "nog veel sneller", waarna hij aangeeft dat binnen een week zelfs 700.000 prikken gezet kunnen worden. En dat kan volgens hem ook bij de huidige vaccinatiestrategie, waarbij eerst de ouderen in verpleeghuizen en het personeel gevaccineerd worden. Volgens Kuipers was de grootste beperkende factor voor het vaccinatie tempo in de ziekenhuizen, waar 40.000 mensen zijn gevaccineerd, dat iedereen "een selfie" wilde.
- Media duiden de vaccinatiestrategie. Volgens **De Telegraaf** ligt minister De Jonge 'onder vuur' van een kritische Kamer, die hem 'gebrek aan regie' bij de vaccinatie campagne verwijt. 'Het geduld van de Kamer raakt op', aldus de krant. **AD** schrijft dat er vanuit de oppositie, maar ook uit de eigen coalitie kritiek klinkt op 'de traagheid van vaccineren.' Een 'ingewijde' uit een coalitiepartij zegt tegen de krant dat het "tamelijk zorgwekkend" en "beroerd" is. **Trouw** spreekt van een 'prikstrategie die maar niet wil vlotten', terwijl Nederland 'snakt' naar het beloofde perspectief. Volgens de krant ligt aan de langere Nederlandse looptijd een 'zeker polderperfectionisme' ten grondslag: Waar andere landen er met het diepgevroren Pfizer vaccin op uittrekken richting zoveel mogelijk ouderen, kiest Nederland de doelgroepen weloverwogen uit. Volgens **politiek-verslaggever Arjan Noorlander** is het vertrouwen in de minister 'heel broos'. De Tweede Kamer zou een probleem hebben met zijn 'toon'. Ze vinden hem vaak veel 'te hautaine antwoorden geven', meer beloven dat dat nakomt. "Waarbij ik wel moet aantekenen dat begin januari er een debat was over de vaccinatiesnelheid. We zitten nu net wat boven het toen gepresenteerde tijdsplan. En heel veel van die partijen die nu heel boos zijn, hebben toen ingestemd met dat tijdsplan. Dus de boosheid is zoals altijd natuurlijk ook politiek."
- In het hoofdcommentaar van AD vraagt **Hans Nijenhuis** zich af waarom alleen minister De Jonge wordt aangesproken op het vaccinatiebeleid. Het kan toch niet zo zijn dat als twee politici Nederland door deze crisis proberen te trekken, de één alle lof krijgt voor wat goed gaat, en de ander alle hoon voor wat fout gaat. Als we naar de peilingen voor de naderende verkiezingen kijken, is dat wel wat er gebeurt." Het gaat er volgens Nijenhuis niet om schuldigen aan te wijzen. "Maar als het moet, is De Jonge eerstverantwoordelijke, niet de enige verantwoordelijke."
- Het **hoofdcommentaar van Trouw** meent dat de vaccinatiesnelheid 'ingebakken' zit in het systeem. Het fijnmazige Nederlandse zorgsysteem kan een snelle vaccinatie van de hele bevolking niet aan. De frustratie en ergernis hierover

- zijn des te groter nu besmettelijkere varianten van het virus zich verspreiden. Alle reden om die honderdduizenden vaccins als de 'wiedeweerga' toe te dienen, meent de krant. "Snelheid is nu belangrijker dan zorgvuldig maatwerk."
- Verschillende **Kamerleden** uiten in media hun kritiek op het vaccinatiebeleid in het bijzonder, en minister De Jonge specifiek, expliciet en 'tussen de regels door'. **PvdA-Kamerlid Attje Kuiken**: "De boodschap aan premier Rutte is: misschien is de vaccinatiecampagne te belangrijk om alleen aan minister De Jonge over te laten. **D66-fractievoorzitter Rob Jetten**: "Tienduizenden vaccins liggen in de vriezer. Los van de afspraken die daarvoor zijn gemaakt, is er nog steeds voorraad over. Terwijl iedereen erkent dat vaccineren de beste garantie is om uit deze crisis te komen." Het fijnmazige netwerk van zorgdiensten is 'iets om te koesteren', maar zorgt hier voor bureaucratie. "Wie begrijpt nou dat in een verpleeghuis nu de ene bewoner wél een prik krijgt, maar de andere niet, omdat de ene een jaartje ouder is of een medische indicatie heeft. Dat de ene bewoner door de instellingsarts, de andere door de GGD en weer een ander op een GGD-locatie wordt geprikt." **SGP-fractievoorzitter Kees van der Staaij**: "Deze operatie vraagt misschien meer centrale inzet. Hebben we niet onnodig tijd verloren?" **GroenLinks-Kamerlid Suzanne Kröger**: "De vaccinatiecampagne moet worden geleid als een militaire operatie, door logistieke experts. De regie ontbreekt, waardoor alle uitvoerders niet op de meest efficiënte manier kunnen werken." En volgens **SP-Kamerlid Maarten Hijink** is ons stelsel "zó opgeknippt dat het nu bureaucratisch wordt. In andere landen zien ze het als één grote operatie. Denemarken werkt met een reservelijst om nog mensen op te trommelen als aan het eind van de dag vaccins overblijven." Hijink vindt ook dat we te afhankelijk zijn van een paar farmaceuten. "De kennis en de patenten zouden eigenlijk overdraagbaar moeten zijn. Er zijn dan ongetwijfeld andere fabrikanten die de vaccins ook kunnen maken." **CDA-Kamerlid Joba van den Berg**: "We kunnen nog vijf keer herhalen dat we te traag zijn begonnen, maar nu moeten we vooruit!" Ze noemt de mislukte deal met AstraZeneca 'verontrustend'. - "Dat betekent iets voor de keuzes in de vaccinatiestrategie." **GroenLinks-fractievoorzitter Jesse Klaver**: "Nog steeds liggen de vaccins in Oss die nog niet in een arm zijn gezet. Dat kan niet." [Over AstraZeneca] "Wat het laat zien is dat je niet kan gokken op één vaccin. En in dat licht is de keuze van dit kabinet om niet extra moderne vaccins in te kopen echt onvergeeflijk."
 - Ook kritiek op het afwijken van de aangepaste EMA-bijsluiter. Telegraaf herhaalt de eerdere woorden van **VVD-Kamerlid Hayke Veldman**: "Hiermee neemt de minister bewust een risico." **PvdA-Kamerlid Attje Kuiken**: "Een streep door de rekening. Het laat zien hoe wankel onze vaccinatiestrategie is, hoe slecht georganiseerd de uitvoering en hoe hier de regie ontbreekt."
 - **CBG-voorzitter Ton de Boer** reageert op het EMA-advies en zegt bij Nieuws en Co dat hij bij het eerdere advies blijft: "Want het advies is dat je tussen die twee prikken drie weken hebt, maar met een maximale uitloop naar zes weken. Er is ook geen nieuwe informatie, waardoor er iets veranderd zou zijn."
 - Diverse **IC-artsen** uiten bij nieuwszender BNR kritiek op de vaccinatiestrategie. Hoogbejaarden krijgen voorrang ten koste van jongere patiënten, terwijl 50- tot 70-jarigen vaker op de IC liggen en de meeste levensjaren te winnen hebben. Bovendien vermindert het huidige beleid de druk op de IC's niet. **IC-arts Bianka van der Oord van het Meander Medisch Centrum**: "Op de ic's liggen voornamelijk coronapatiënten van middelbare leeftijd met nog een heel leven voor zich. Maar doordat zij nu op de ic belanden, lopen ze opeens een grote kans om te overlijden." De kans daarop is volgens haar dan zo'n 30 procent. En patiënten die het virus wel overleven, belanden in een lang revalidatietraject. De huidige aanpak gaat ten koste van mensen die met een vaccin wel nog tientallen jaren kunnen leven, meent ook **hoofd van de IC-afdeling van het VUMC Arman Girbes**. "De groep relatief jonge mensen zonder vaccin maakt de druk op de bedden zo groot. Focus nou op degenen die de ic-bedden gebruiken", zegt ook **Peter van der Voort, hoofd van de intensive care in het UMCG**. Volgens hem zijn dat mannen van tussen 50 en 70 jaar met overgewicht. "Al je hen inent, heb je 60 procent van de ic-patiënten te pakken." Dat het vaccineren van de oudste groep Nederlanders de druk op de zorg niet vermindert, zien meerdere artsen. **David van Westerloo, intensivist bij het LUMC**: "We houden ons land deels in lockdown door een tekort aan ic-capaciteit. Als je de zorg wilt ontlasten en zo snel mogelijk van de maatregelen af wilt komen, dan moet je eerst de mensen vaccineren die een beroep doen op de zorg. Dat zijn niet de mensen van 90 jaar en ouder." **Diederik Gommers** erkent dat je eerst de groep 60- tot en met 75-jarigen moet vaccineren als je het aantal patiënten op de ic wilt verlagen. Toch blijft hij achter de huidige vaccinatiestrategie staan. Volgens Gommers kunnen we op deze manier relatief de meeste levens redden. Het sterftecijfer is namelijk het hoogst bij de oudste doelgroep. Al zegt dat volgens de andere ic-artsen met wie BNR sprak niets over het aantal gewonnen levensjaren.
 - Uit **Telegraaf's Stelling van de Dag** blijkt dat een grote meerderheid van de respondenten vindt dat Nederland veel te voorzichtig is. Er gaan stemmen op nu zoveel mogelijk mensen te prikken, ondanks dat de benodigde tweede doses nog niet binnen zijn. Velen zijn erover verdeeld of dat de juiste strategie is; de ene helft is voor, de andere helft is tegen. De deelnemers zijn ook verdeeld over de vraag of de volgorde van vaccineren op het moment wel eerlijk gaat. Ook anderen vragen zich af waarom ouderen eerst en de werkenden pas later aan de beurt komen. Het merendeel vindt het wel een goed idee als het leger wordt ingezet bij de vaccinatiecampagne, zodat de Nederlanders die het het hardste nodig hebben toch een prik kunnen krijgen.
 - Via de social mediakanalen van minister De Jonge komen negatieve berichten binnen over het tempo waarmee gevaccineerd wordt. Veel mensen willen dat we meer prikken en verwijzen daarbij naar de voorraad. Tegelijkertijd zijn er ook enkele mensen die bang zijn dat we straks geen voorraad meer hebben voor een tweede prik. Mensen hebben weinig vertrouwen in het zetten van een tweede prik na 6 weken. Ze geloven niet in de werking van het vaccin, ook geven ze aan dat ze dan helemaal geen vaccin meer willen. Ook negatieve reacties over de werking van AstraZeneca.